

MUZEUL GUIMET DIN PARIS ȘI COLECȚIILE SALE DE ARTĂ INDIANĂ

Andrei PĂNOIU

Pe bulevardul Iena din Paris, colț cu strada Boissière, se află colecțiile unuia dintre cele mai mari muzee de artă asiatică din lume — Muzeul Guimet.

Valoarea și bogăția patrimoniului acestui muzeu, ca și activitatea sa științifică și de propagandă culturală pe care o duce chiar de la începutul ființării sale, înscriu în istoria muzeografiei franceze un prestigios capitol.

Constituirea colecțiilor inițiale și întemeierea instituției, cu profilul său de astăzi, se datorează lui Emile-Etienne Guimet, un mare industriaș lyonez, deopotrivă scriitor și om de știință, care și-a pus în slujba unor nobile idei întreg potențialul său material.

Născut la 2 iunie 1836 la Lyon, Guimet rămîne încă din vremea copilăriei impresionat de acel romantism al vremii și de întreaga literatură care încerca să facă cunoscută lumea Orientului; așa se explică pasiunea lui aprinsă pentru călătorii și atracția față de cunoașterea acestei lumi îndepărtate, în tot ce are ea mai semnificativ — arta și filozofia.

Pe cheltuiala sa, el obține din partea statului francez însărcinarea organizării unei misiuni de studiu la fața locului a religiilor diferitelor popoare. Acțiunea îi prilejuiește aducerea în țară a unei vaste colecții de artă și de obiecte legate de practica cultului.

De inestimabilă valoare, din punct de vedere științific, colecția aceasta de opere de artă și de obiecte de cult este făcută cunoscută publicului larg, pentru prima dată, cu prilejul Marii Expoziții din 1878.

Tot în anul 1878, pe fondul acestei colecții se creează la Lyon un muzeu și o școală pentru tinerii veniți din Orient. Guimet duce însă în continuare tratative cu statul francez pentru constituirea unui muzeu în capitala țării, în apropiere de Champs de

Mars, sau în alt loc mai apropiat de centrul orașului, alegîndu-se ca model pentru noul local chiar Palatul din Lyon. Se consimte ca acest muzeu să poarte numele donatorului și întemeietorului său, care este desemnat totodată și ca director al instituției pe toată durata vieții sale; din partea statului se acordă anual o sumă pentru retribuirea personalului, pentru publicarea analelor muzeului și pentru a se finanța „Revista de istorie a religiilor” etc.

S-a convenit ca orașul Paris, căruia îi era făcută donația, să acorde terenul; tot așa, din suma necesară construirii noului așezămint, jumătate trebuia asigurată de stat, iar restul acoperit prin grija donatorului. Donația s-a ratificat prin Cameră, prin Senat și de către Consiliul municipal al Parisului abia în anul 1885.

În localul anume construit, de la intersecția magistralei Iena cu strada Boissière, colecția inițială cuprindea opere de artă și obiecte privind în deosebi religiile Chinei, Indiei, Japoniei, religiile și credințele vechiului Egipt, Greciei și Romei antice etc. Cu prilejul unei regroupări a colecțiilor din muzeele naționale ale Franței, făcută în anul 1945, au trecut la Muzeul Guimet și toate operele de artă asiatică aflate la Muzeul Louvre, cedîndu-se acestuia, în schimb, piesele de artă coptă și egipteană, care nu mai intră în profilul său.

De altfel, colecțiile acestui muzeu sporesc mereu, pe diferite căi, în deosebi prin materialele relevate cu prilejul misiunilor arheologice franceze, prin numeroase donații și prin achiziții.

Păstrîndu-și neschimbat profilul stabilit de fondatorul său, Muzeul Guimet, prin desfășurarea unei bogate activități științifice și de valorificare a colecțiilor și cercetărilor sale, se înfățișază astăzi

Scenă de palat din templul rupestru nr. 1 de la Ajanta
Panou dintr-un car de procesiune, detaliu

Panou dintr-un car de procesiune (lemn de teck)

„Mara” – pictură din sec. VI–VII (copie de Katchadourian) |

„Indrani” (divinitate feminină) – gresie atribuită sec. IX–X

„Nāgarāja” (Regele șarpe) – gresie roșie sec. I–II

ca un adevărat institut de cercetări specializat în istoria religiilor, de artelor și a arheologiei Orientului antic. Tipăriturile muzeului, ciclurile de conferințe publice pe diferite teme, biblioteca, fototeca și fonoteca specializate ale muzeului sînt urmărite cu viu interes de publicul larg și susținute activ de Asociația prietenilor Muzeului Guimet și de Societatea prietenilor Școlii Franceze pentru Extremul Orient, care se străduiesc să dezvolte legăturile culturale cu Orientul și să facă cunoscută întreaga activitate cultural-științifică a instituției.

Atît vizitatorilor de rînd cit și cercetătorilor interesați sau specialiștilor inițiați într-un domeniu sau altul al artelor, bogăția colecțiilor acestui muzeu pare de necuprins ; de altfel multe dintre sensurile artei, ale gândirii și modurilor de viață ale popoarelor Asiei sînt greu de pătruns pentru spiritul europeanului.

Iată de ce dorința noastră de a ne opri în cele ce urmează numai asupra artei din Peninsula Indică, ca una din secțiunile cheie de înțelegere a artei asiatice, considerăm că este cit se poate de justificată.

Indiei, leagănul unei civilizații străvechi, care a influențat cu filozofiile și credințele sale vreme îndelungată întreaga Asie, în deosebi pe cea de sud-est, i se rezervă săliile de la parterul muzeului, cu care se începe circuitul de vizitare. Texte auxiliare foarte concise și scheme sumare de periodizare preced intrarea în expoziție. De fapt, această primă sală prezintă numai exponate din sec. II î.e.n. pînă în secolul III e.n. Din centrul sălii,

dominînd întreg interiorul acesteia, se impune atenției în mod deosebit torsul cioplit în gresie roșie al cunoscutei statui „Nāgarāja”, considerată de specialiști ca una dintre capodoperele aflate în colecțiile muzeului, creație a școlii de sculptură de la Mathurā. De jur-impresur se află numeroase statui și basoreliefuluri, unele neobișnuit de mari, altele mai mici, aparținînd școlilor de artă de la Mathurā și Amarāvati, cu reprezentări specifice iconografiei budiste. Extrem de importante sînt și alte exponate de dimensiuni reduse, piese întregi sau fragmente, în ale căror reprezentări se pot citi formele elementelor arhitecturale ale epocii (baze, coloane, capitele, frontoane etc) sau chiar ale unor temple și altare întregi.

Indiei clasice, post-clasice și medievale, perioade dintre cele mai frămîntate din istoria peninsulei, cu o succesiune întreagă de state și dinastii, în care fiecare zonă geografică importantă trăiește istoria ei proprie, îi este dedicată o altă sală. Un număr impresionant de opere sculpturale bine selecționate din centrele de artă budistă și brahmană oglindesc această realitate cu prisosință. Aici — alături de producțiile artistice ale unor centre din zonele de nord, din nord-est sau din virful peninsulei, aparținînd fie stilurilor Gupta și post-Gupta, fie diferitelor școli locale de artă, contemporane acestora sau mai tirzii, mai toate exponatele fiind sculpturi în gresie roșie, marmoră albă, andezit sau bazalt negru — se pot remarca și cîteva exemplare din celebrele bronzuri ale Sudului, în care regiunea Madrasului este atît de

Śiva Takshināmurti, bronz, sec. XI

Śiva Somārskanda, bronz, sec. XI

bogată. Amintind aceste bronzuri, trebuie să spunem că ele constituie un gen sculptural specific populațiilor dravidiene, care și-au însușit de-a lungul timpului o tehnologie înaintată în arta turnării metalelor, ciștigând prin lucrările lor un deosebit renume pentru întreg sud-estul asiatic. Nu se pot uita în nici un chip acele figuri de dansatori cu mai multe mâini, acoperiți pe cap cu o tiară înaltă și împodobiți cu coliere de perle și mai multe rinduri de brățări. Foarte caracteristic este și acel „Natarâdja”, Śiva-rege al dansului, evoluând înăripat de flăcări într-un arc de foc. Mai toate aceste bronzuri, avind o înălțime pînă la 1 m, sînt exemplare unicat, turnate după procedeul „cerii pierdute”. Sînt cunoscute și numeroase alte statuete de bronz de dimensiuni mult mai reduse, cu personajele redate în picioare, așezate sau aflate într-o anume poziție și într-un anumit grupaj, situate pe un soclu subliniat cîteodată de o bogată modelatură.

O sală rotundă care conduce circuitul de vizitare către sălile afectate Nepalului și Tibetului este rezervată prezentării picturilor murale, picturilor rituale pe pînză, pe frunze de palmier și miniaturilor.

Din această rotundă se trece într-o săliță, cu care se încheie prezentarea artei indiene, rezervată artelor minore și materialelor rezultate din săpăturile arheologice făcute de francezi în regiunea Pondichery. În afara materialelor extrem de valoroase prezentate în vitrine — fragmente ceramic și vase întregi, unelte, arme și obiecte de uz casnic —

atrag atenția numeroasele panouri din lemn sculptat, destinate să împodobească un car de procesiune făcut în formă de templu. Sculptura acestor panouri este legată de o anumită tematică a iconografiei, cele mai multe piese reprezentînd pe zeul Krișna ca păstor cîntînd la flaut, pe Vișnu și avatarurile sale etc. Calitatea exemplară a execuției, cu un desen foarte corect, acuratețea și totodată modelajul și siguranța tăieturii dau acestor piese nu atît caracterul unor opere artisanale de mare serie, cît al nivelului artistic ridicat pe care ajung adesea să-l dobîndească unele ateliere locale sau așezări întregi specializate în producția de asemenea lucrări de artă.

Un iluminat discret, în toate sălile muzeului, care caută să situeze operele expuse într-un mediu apropiat semiîntunerecului de unde au fost dislocate, ca și un mobilier gîndit adesea cit se poate de neutru, față de cadrul general, fac ca atenția vizitatorului să se concentreze numai asupra exponatelor și să se rețină esențialul.

Catalogul muzeului, semnat de Odette Monod (Editions des Musées Nationaux, Paris, 1966), apărut în „Collection des Guides du visiteur”, cu peste 430 de pagini, 216 imagini fotografice, cu mai multe hărți și desene, cuprinzînd și un inventar al pieselor citate (indicîndu-se materialele din care sînt făcute și dimensiunile) este un excelent îndrumător pe tot parcursul vizitării și totodată o carte de artă de care nu te poți despărți, servind în același timp și ca un prețios instrument de lucru cercetătorului interesat.